

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
кафедра соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 300-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ

ХАРКІВ – 2022

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 11 від 16.11.2022 р.).*

Редакційна колегія: Васильєва М.П. – доктор педагогічних наук, професор;
Романова І.А. – доктор педагогічних наук, доцент;
Шеплякова І.О. – кандидат педагогічних наук;
Штанько М.О. – ст. лаборант кафедри.

Автори опублікованих матеріалів відповідають за підбір, точність і достовірність наведених фактів, правильне цитування джерел, власних імен та інших відомостей. Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 225 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2022.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2022.

ЗМІСТ

ПУБЛІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Аксакова П.А. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУТІ І ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ.....	9
Алексєєва Н.І., Кабусь Н.Д. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ В ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	10
Бейник К.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИМИ ЗАСОБАМИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	15
Білоцерківська О.М., Васильєва М.П. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ ДО ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА СТАРШОКЛАСНИКІВ	21
Білько О.П., Шимко І.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СЛУЖБ У СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	27
Бондарєва Ю.Л., Гончаренко О.В. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ ЗАСОБАМИ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ.....	34
Борсук Т.О. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ.....	37
Буйницька М.М. ЗМІНА ВЕКТОРУ МЕТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ПРАВОВОЇ ГАЛУЗІ.....	41
Вазуля К.С. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЖОРСТОКОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКАЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	43
Варава К.В. ПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	46
Васильєва М.П. РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	48

2. Лях Т., Спіріна Т., Рогожинська В. Принципи міждисциплінарної взаємодії у соціальній роботі. *Humanities science current issues*. 2020. Т. 3, № 27. С. 224–228. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203727>
3. Профілактика деструктивної поведінки підлітків : навчальн-метод. посіб. / Т. Журавель та ін. ; ред.: Т. Журавель, Ю. Удовенко. Київ : Вид-во ФО-П Буря О.Д., 2022. 144 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/361903322_profilaktika_destruktivnoi_pov_edinki_pidlitkiv
4. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків: навч. посіб. / В. В. Корнєшук, М. О. Волошенко, В. П. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2021. 136 с.
5. Спіріна Т., Лях Т., Клішевич Н. Соціальна профілактика сімейного неблагополуччя в територіальній громаді. *Social Work and Education*. 2022. Т. 9, № 2. С. 245–255. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.2.5>.
6. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки підлітків. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 1 (93). С. 38–41.

Васильєва М.П.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Соціальна суть людини як наслідок реалізації можливості перебувати в середовищі собі побідних, використовуючи і удосконалюючи свої потреби у сумісній праці, взаємодії, спілкуванні, історично зумовлена прагненням людини вижити в природних умовах. Зрозуміло, що сьогодні неможливо уявити собі людину, яка б свідомо обмежувала своє існування самотністю. Насправді це є й неможливим, адже при цьому вона все одно продовжує користуватися результатами праці інших, має потребу забезпечувати собі засоби для існування, зокрема перебуваючи в певному середовищі, враховувати обмеження у своїй поведінці правами інших тощо. Отже можна стверджувати, що соціальність людини є здобутком самої суті її існування, яка затвердилася завдяки відбору життєво необхідних характеристик і продовжує культивуватися на рівні суспільства.

У подальшому ускладненні умов і потреб співіснування людей забезпечення соціальності особистості потребує уваги з боку суспільства, оскільки постає питання про духовний розвиток особистості, її духовне зростання як більш високий прогресивний рівень життєдіяльності людини. Проте для цього необхідними є об'єктивні умови. Інакше кажучи, потреба духовного збагачення не виникне сама по собі, для неї обов'язковими є створені підґрунтя і умови.

Так, важливою умовою формування соціальності як позитивної характеристики особистості виступає її соціальне виховання. Різні трактування цього процесу дозволяють узагальнити, що соціальне виховання особистості – це спеціально організований процес творення людини як представника певної групи, забезпечення становлення і реалізації її потенціалу як представника певної спільноти, суспільства в цілому. Одночасно на різних етапах розвитку людства відповідно до тих цінностей, які культивуються в тому чи іншому суспільстві, мета соціального виховання особистості може мати різні варіації.

Варто відзначити, що у зв'язку з глобалізацією розвитку суспільства як процесу всесвітньої інтеграції і уніфікації всіх процесів (економічних, політичних, соціальних), зокрема й в усвідомленні проблем культурного співіснування народів і держав на сучасному етапі саме соціальне виховання особистості здобуває особливого значення. Від його мети і траєкторії залежатиме в цілому, яким буде майбутнє людства, що саме складатиме в майбутньому основу його ціннісної системи, що буде її підґрунтям.

Провідна роль у соціальному вихованні окремої особистості в сучасному світі належить інституту сім'ї, а також освітнім і культурним закладам. Недарма під час загарбницьких війн велике значення надається саме руйнації цих соціальних інституцій.

В Україні для зміни свідомості майбутнього покоління ворог докладає максимум зусиль до того, щоб зруйнувати культурні і освітні заклади, знищити спадщину, залучити дітей на тимчасово окупованих територіях української держави до навчального процесу за своїми програмами і правилами. Адже основне знаряддя після зброї – це свідомість людини, особливо підростаючого покоління. Чиниться вплив на інтелект за допомогою пропаганди, залякування, а також навіювання нових, спотворених ідей і думок. Усе це спрямовано на руйнацію створеної в Українській державі ціннісної системи. Якщо для української молоді провідними цінностями виступають родинні зв'язки, гідність і свобода мислення, то для загарбницької ідеології складне завдання знищити все це і закарбувати ненависть і злобу.

Щоб цьому завадити, молодь має бути соціально активною, ініціативною, творчою. Освіта особистості обов'язково передбачає її формування шляхом організації навчання і виховання. Сьогодні, як ніколи, варто пам'ятати, наскільки важливим для майбутнього покоління молоді є виховний процес. Він зокрема передбачає підтримку і залучення студентської молоді як представників еліти українського суспільства до заходів освітньої і культурної діяльності. Виховання на основі патріотичного ставлення до культурних цінностей свого народу, його мови, традицій, пошани до творень відомих особистостей; повага до батьків, культивування сімейних цінностей; політична і економічна грамотність – усе це має бути основою соціального виховання дітей і молоді України. Адже соціальне виховання сприяє включенню особистості в існуючу систему соціокультурних відносин суспільства шляхом засвоєння і відтворення культури, і одночасно розвиток і самозміну людини в цьому процесі.

У вітчизняній системі освіти історично сформовані традиції соціалізації та суспільного виховання, в рамках яких склалися стратегії поведінки особистості, що дозволяють їй бути ефективною і успішною в суспільстві. Пошук шляхів, технологій і методик забезпечення ефективності цього процесу на основі доведення до свідомості кожної конкретної особистості як власної і суспільної цінності постає нагальною проблемою сучасної вітчизняної соціальної педагогіки. Варто звертатися до деонтологічних засад формування почуття обов'язку і відповідальності особистості не тільки за власну поведінку і дії, але й відповідальності за дії спільноти, до якої ти належиш. У нагоді мають стати напрацювання в цьому напрямі як вітчизняних, так і зарубіжних теоретиків і практиків. Так, у вихованні національної (української) ідентичності як приналежності до історично сформованої адаптивно-еволюційної системи ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту й українську культуру з-поміж інших аналогічних об'єктів (феноменів) корисним може стати досвід США: виховання у кожного з дитинства розуміння своєї причетності до певних символів країни; гордості за все, що пов'язано з видатними подіями в країні; повага до видатних історичних постатей; усвідомлення державних цінностей (свобод) тощо. В Україні в цьому напрямі широке поле діяльності, яке постало як особливо актуальне і нагальне: вивчення історії свого народу і держави; використання української мови як цінності, якою володіє не кожна країна і навіть народність. «Чужому навчайтеся, але й свого не цурайтеся» - заповідав нам Т. Шевченко. Через століття в сучасних умовах для українського народу це гасло звучить як «Своє вивчайте, зберігайте і пишайтеся ним!» У цьому в сучасних умовах провідна роль соціального виховання українського громадянина.

Гвоздьева У.А.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ЖОРСТОКОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність вимірювання рівня професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики жорстокої поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти, визначено її суть та складники. Наведено систему критеріїв та показників для визначення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики жорстокої поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти.